

Forskningsmetodik och vetenskapsteori för språkvetare: femte tillfället

Fredrik Olsson
fredrik.olsson@sics.se

12 juni 2000

Det här är en sammanfattning av det femte och sista tillfället på kursen *Forskningsmetodik och vetenskapsteori för språkvetare*. Syftet med redogörelsen är att beskriva vad jag tycker att jag har lärt mig om vetenskaplig metod och teori.

Föreläsningen

Dagens föreläsare var Leon Stassen från Nijmegen. Han pratade om lingvistisk typologi som en reduktionistisk forskningsmetod. Föreläsningen var lite olik de övriga på kursen i det att jag inte uppfattade något underliggande ämne. Till exempel har en tidigare föreläsning handlat om korpuslingvistik *och* hur man samlar data (vad som är en bra representation av en större datamängd, hur man vet när man har en tillräckligt stor datamängd etc.), medan en annan föreläsning handlade om talspråk *och* etiska aspekter på forskning.

Lingvistisk typologi

Leon karaktäriserade området typologi som ett delområde av teoretisk lingvistik. Ett av målen inom teoretisk lingvistik är att försöka definiera vad ett mänskligt språk är; Leon sade att ett språk är ett system av regler, men ingen enskild regel man kan komma att tänka på är en regel i något språk. Den generella ansatsen inom teoretisk lingvistik är att se språk som begränsade (eng. *constrained*) regelsystem.

Lingvistisk typologi är en metod att nå målet för teoretisk lingvistik. Det som skiljer typologi från övriga metoder är att utövare av den förra gillar, och utnyttjar, variationerna mellan språk för att hitta språkliga universalier i stället för att titta på enskilda språk för att uppnå samma mål. Tidigare, fram till 50-talet, trodde man inte på att jämföra *olika* språk för att hitta universalier, lingvistisk ty-

pologi är därför en relativt ung forskningsmetodik.

Det typiska tillvägagångssättet är enligt Leon detta;

1. Börja med en smart, språkoberoende fråga. T.ex. *Hur gör man för att ställa en ja-nej-fråga?*
2. Samla data.
3. Sampla från data.
4. Definiera domänen och försök falsifiera den ursprungliga frågan.

I samband med föreläsningen delade Leon ut ett "stötteark" som sammanfattar hans syn på typologi. I det tar han bl.a. upp hur den reduktionistiska funktionen hos lingvistisk typologi kan användas för att hitta en mängd av begränsade kognitiva konfigurationer (han kallar dem också *image schemes*) som är grunden för en del lingvistiska former. Mycket av föreläsningen gick ut på att visa att det finns åtminstone fyra konstruktionstyper som är reducerbara till strukturer som uttrycker sekvensen av två händelser (eng. *temporal sequencing*).

För att representera sekvensen av händelser behövs följande typologiskt relevanta parametrar;

samtidighet (eng. *simultaneity*)

valbarhet (eng. *conditionality*)

strukturell rankning (eng. *structural rank*)

Vidare pratar Leon om följande saker som kan förklaras m.h.a. *temporal sequencing*; relativsatser, komparativa konstruktioner, s.k. *predicative possession*, samt s.k. *manner adverbs*.

Sammanfattningsvis hävdar Leon att; ganska många lingvistiska konstruktioner som man ansett vara grundläggande kan reduceras ytterligare till djupare liggande strukturella mallar; strukturella relationer som de ovan uppräknade kan inte upptäckas

med mindre än att man undersöker flera språk, dvs. lingvistisk typologi är nödvändigt för att hitta djupare liggande strukturer.

Seminariet

Under seminariet pratade vi om en massa olika saker som inte nödvändigtvis handlade om typologi utan snarare om saker vi tagit upp tidigare under kursen.

Föreläsningen om lingvistisk typologi visar bl.a. att typen av data man använder styr vad man kan hitta.

Vad har man för glädje av typologi om man studerar ett enskilt språk, t.ex. franska?

- Typologi öppnar horisonter, man kan få uppslag till nya frågor.
- Man kan undvika felaktiga (språkspecifika) slutsatser där det är möjligt.
- Lokal gentemot global kontext. Språken i europa är ofta märkliga och utgör undantag från resten av språken i världen.
- Det är svårt att hitta språkliga universalier om man bara studerar ett språk. Jmfr. t.ex. med Chomsky och engelskan. . . Engelska är ett ganska märkligt språk relativt de övriga.
- Typologi är inte nödvändigt vid *beskrivningar* av fenomen inom ett språk, metoden kanske bara behövs om man vill gå vidare och *förklara* fenomenen.

Det finns olika sätt som språk är relaterade till varandra; släkt (t.ex. indo-europeiska språk), area (t.ex. språken på balkan), samma typ av språk (om två språk är lika så är de av samma typ, inte nödvändigtvis för att de är släkt eller finns i samma area. Problemet här är att definiera betydelsen av "lika").

Smått och gott – tänkvärda saker

“Ett språk är en dialekt med en flotta och armé”.

Dunbar: man kan hantera mänskliga grupper upp till ungefär 150 personer, sen kan man som individ inte klara av att hålla reda på alla längre. När grupperna växer till mellan 1000 och 5000 personer är man ställd inför lokala koalitioner istället. Grupper med fler än 5000 medlemmar kräver politik (organisation).

Det finns olika språk, men hur avgör man vad som är ett språk och var drar man gränserna?

- Förståelighet
- Språkliga egenskaper
- Politik

Dessa tre är sällan förenliga.

Det finns risker och problem med typologi, t.ex. om man inte har kunskaper i alla de olika språk som studeras. Hur gör man då när man ska läsa artiklar om det? Som vi pratade om vid ett flertal tidigare tillfällen; arbetsfördelning inom vetenskapen! Man kan inte veta allt själv och man måste våga lita på andra forskare.

Stassen: Det hade varit bättre om lingvistiken hade börjat i Tibet än med grekiskan och latinet.

Stassen: Europa är speciellt p.g.a. att vi har haft åtminstone 9 invandrvågor från euro-asien under historiens gång. Det har gjort språken speciella. Kina hade samma problem, men de byggde en mur.

Sammanfattning

Lingvistisk typologi ter sig som en självklarhet för mig; man beaktar så mycket data som möjligt från de datamängder man har tillgång till för att hitta ett eller flera mönster som kan förklara fenomen som uppträder i en eller flera av datamängderna. Men, det är samtidigt inte så konstigt att typologin är så pass ny som den är eftersom det är först på senare tid (läs: de senaste årtiondena) som datorer och därtill relaterade metoder har blivit accepterade som hjälpmedel inom lingvistiken (för bl.a. datainsamlande). Jag tror inte att en metod som typologin skulle ha kommit så långt som den verkar ha gjort utan datorer.